

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Lukáš Klímek

Kosovo - cesta k nezávislosti

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Lukáš Klímek**

Vedoucí práce: **RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

KLÍMEK, Lukáš. *Kosovo - cesta k nezávislosti*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2015, 38 s. Vedoucí práce RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Abstrakt

Autor práce se v textu zabývá vyhlášením nezávislosti Kosova v roce 1991 a v roce 2008 a snaží se poskytnout bližší pohled na tuto problematiku s využitím historických skutečností, které měly za následek osamostatnění se Kosova v roce 2008. Důraz klade na historický vývoj zejména v problematických 90. letech, kdy docházelo k postupnému nárůstu počtu konfliktů mezi kosovskými Srby a Albánci, což stalo klíčovou faktorem pro pozdější vývoj vztahů.

Abstract

The main aim of this Bachelor's thesis is to provide more informations about declarations of independence in 1991 and 2008 and find out the historical facts which resulted in Kosovo declaration of independence in 2008 with putting emphasis on historical developments in the 90s, when the amount of conflicts between Kosovo Serbs and Kosovo Albanians was increasing.

Klíčová slova

Kosovo, Jugoslávie, Srbsko, Albánie, nezávislost, Kosovská válka

Keywords

Kosovo, Yugoslavia, Serbia, Albania, independence, Kosovo war

Rozsah práce

76 446 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. května 2014

Lukáš Klímek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce RNDr. Janu Kofroňovi, Ph.D. za vedení mé práce a jeho rady ke zpracování. Současně bych rád poděkoval mé rodině za podporu při studiu.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Vymezení tématu

Hlavním tématem mé bakalářské práce je vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008. Tento akt je na mezinárodní scéně velmi problematičticky vnímán, některé státy uznaly nezávislost Kosova prakticky okamžitě, jiné nezávislost neuznaly ani doposud, a to i přes verdikt Mezinárodního soudního dvoru v Haagu z 22. 7. 2010, který rozhodl o tom, že Kosovo vyhlášením nezávislosti na Srbsku v roce 2008 neporušilo rezoluci RB OSN č. 1244 o dočasné správě Kosova a vyhlášení nezávislosti tedy bylo legální.

Ve své práci se zaměřím na příčiny vedoucí k vyhlášení nezávislosti a také na důsledky. Dále se budu věnovat komparaci vztahů kosovských Srbů a kosovských Albánců před vyhlášením nezávislosti, zejména v problematičtických 90. letech, kdy proběhla Kosovská válka, kterou ukončilo až bombardování sil NATO v roce 1999.

Důvod výběru

Vznik Kosova je vnímán velmi rozporuplně. Podporovatelé nezávislosti Kosova argumentují právem národa na sebeurčení, naopak její odpůrci se vyjadřují pro zachování územní celistvosti Srbska a označují akt vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008 za nelegální, a to i přes verdikt Mezinárodního soudního dvoru v Haagu z roku 2010.

Problematika samostatného Kosova je příkladem, jak může vyústit špatně řešený problém etnických menšin/většin žijících na jednom území.

Nalezení všech možných příčin vzniku etnického konfliktu a jednostranného vyhlášení nezávislosti může být v budoucnu velmi cenným vzorem pro podobné konflikty a postup, jaký případně využít pro jejich řešení.

Metodologie

Má práce bude komparativní případovou studií, jejímž hlavním objektem ke zkoumání budou rozdíly ve vyhlášení nezávislosti v roce 1991 a 2008, dále pak budu zkoumat vývoj vztahu kosovských Srbů s kosovskými Albánci v průběhu času a výsledky, resp. vzniknuvší rozdíly této komparace by měly posloužit k objasnění některých skutečností, např. bombardování silami NATO v roce 1999 či vysvětlit důvody zhoršujících se vztahů mezi oběma etniky zejména na počátku 90. let.

Základním cílem komparativní studie tedy bude „makrokauzální analýza“, která zkoumá závislost mezi proměnnými napříč různými případy a snaží se vytvářet a testovat nové teorie a teoretické hypotézy.

Klíčová slova - Kosovo, Jugoslávie, Srbsko, Albánie, samostatnost, Kosovská válka, mezinárodní uznání

Cíl práce v českém jazyce

Hlavním cílem této bakalářské práce bude komparovat vyhlášení nezávislosti v roce 1991 a 2008 a zjistit, proč bylo vyhlášení nezávislosti v roce 2008 úspěšné a v roce 1991 nikoli.

V souvislosti s hlavním cílem odpovím i na následující dvě výzkumné otázky:

- byla by nezávislost v roce 1991 vyhlášena, kdyby Milošević nezrušil autonomii Kosova, ale naopak by ji ještě více posílil?
- jakým způsobem přispěla mise KFOR v Kosovu k vyhlášení nezávislosti v roce 2008?

Cíl práce v anglickém jazyce

The main aim of this Bachelor's thesis is to compare declarations of independence in 1991 and 2008 and find out why the declaration of independence in 2008 was successful and in 1991 was not.

In the connection with my main aim of this Bachelor's thesis is to find an answer to those two research questions:

- if Milosevic had not invalidated the autonomy of Kosovo, would be the Kosovo's independent in 1991 declared?

Předpokládaná osnova práce

ÚVOD

1. Objasnění pojmů
2. Historie Kosova
3. Vyhlášení nezávislosti 1991
4. Kosovská válka
  - 4.1. Bombardování NATO

5. Vyhlášení nezávislosti 2008
  - 5.1. Rezoluce RB č. 1244
  - 5.2. Právo na sebeurčení versus právo na územní celistvost
6. Komparace vyhlášení nezávislosti
7. Vnitropolitická a ekonomická charakteristika Kosova
8. Členství v mezinárodních organizacích

ZÁVĚR

Předběžný seznam literatury a zdrojů

Neperiodická

DIZDAREVIĆ, Raif. *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví*. České vyd. 1. Praha: Jan Vašut, 2002, 351 s. ISBN 80-723-6171-6.

DVOŘÁK, M. *Kosovo na vlastní kůži*. Studio No-Ban, 2001. ISBN 80-238-6538-2.

GIRGLE, P. *Kosovo*. Praha: Libri, 2009, 162 s. ISBN 978-807-2774-333.

HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993, 62 s. Panorama dějin, sv. 8. ISBN 80-854-6715-1.

HOROWITZ, Donald L. *Ethnic groups in conflict*. Berkeley: University of California Press, 2000, 697 s. ISBN 0520227069.

IGNATIEFF, M. *Virtuální válka*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2001, 180 s. Studie (Themis). ISBN 80-731-2001-1.

KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. DRULÁK, Petr. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 62-89. ISBN 9788073673857.

KOSTOVICOVA, D. *Kosovo: The politics of identity and space*. New York: Routledge, 2005, 344 s. ISBN 04-153-4806-4.

KRASNER, S. D. *Power, the state, and sovereignty: essays on international relations*. London: Routledge, 2009, 312 s. ISBN 9780415774833.

KŘÍŽ, Z. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012, 134 s. ISBN 9788021061453.

PEGG, S. *De Facto States in the International System*. Institute of International Relations, The University of British Columbia, 1998. Working Paper No. 21.

PIRJEVEC, Jože. *Jugoslávie 1918-1992: vznik, vývoj a rozpad Karađorđevićovy a Titovy Jugoslávie*. Vyd. 1. Překlad Jana Špirudová. Praha: Argo, 2000, 537 s. Dějiny Evropy (Argo), sv. 1. ISBN 80-720-3277-1.

RIEGL, M. *Problematika kvazistátů: typologie a trendy vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie, 2010. 234 s. Dizertační práce. Vedoucí práce Bořivoj Hnízdo.

RIEGL, M. *Proměny politické mapy po roce 1945*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 238 s. ISBN 9788024741116.

ŠTĚPÁNEK, V. *Jugoslávie, Srbsko, Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 471 s. ISBN 80-210-5476-9.

Internetové zdroje

ACO - Allied Command Operations | KFOR [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.aco.nato.int/kfor.aspx>

Kosovo Daily [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://kosovodaily.com>

Kosovo MPs proclaim independence. [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249034.stm>

Kosovo Souhrnné teritoriální informace [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/kosovo.html>

NATOAKTUAL [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: www.natoaktual.cz

NATO's role in Kosovo. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

Republic of Kosovo Assembly [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,1>

RESOLUTION 1244 (1999). *UNITED NATIONS* [online]. 1999 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999))

Srbsko a Kosovo dosáhly dohody, práce však teprve začíná. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/srbsko-a-kosovo-dosahly-dohody-prace-vsak-teprve-zacina-pj4-na_analyzy.aspx?c=A130506_100336_na_analyzy_m02

ŠUJANOVÁ, L. *Ekonomika a obchod jako faktory ovlivňující stabilitu nezávislého Kosova* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. 48 s. Vedoucí práce Kamil Pikal.

The World Factbook [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) [online]. [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmik/>

OBSAH

Úvod	2
1. Objasnění pojmů	5
2. Historie Kosova	6
2.1. Kosovo do konce 2. světové války	6
2.2. Kosovo v Titově Jugoslávii	7
2.3. Období Slobodana Miloševiče	8
2.4. Na počátku 90. let.....	10
2.5. Formování kosovské opozice	12
2.5.1. Demokratická liga Kosova (DLK)	12
2.5.2. Kosovská osvobozenecá armáda (UČK).....	13
3. Vyhlášení nezávislosti 1991.....	14
4. Kosovská válka	15
4.1. První fáze.....	16
4.2. Druhá fáze	17
4.3. Třetí fáze.....	18
5. Poválečná situace.....	19
5.1. Rezoluce RB OSN č. 1244 a její důsledky.....	20
5.2. Ahtisaariho plán	21
6. Vyhlášení nezávislosti 2008.....	21
6.1. Právo na sebeurčení národa versus právo na územní celistvost.....	22
6.2. Verdikt mezinárodního soudního dvoru v Haagu.....	24
6.3. Míra mezinárodního uznání a členství v mezinárodních organizacích	25
7. Komparace vyhlášení nezávislostí	26
Závěr	28
Summary	30
Použitá literatura a zdroje	33
Neperiodická.....	33
Elektronické zdroje	34

Úvod

17. února 2008 došlo k jednostrannému vyhlášení nezávislosti na Srbsku. Tento akt je na mezinárodní scéně velmi problematičticky vnímán. Kosovo bylo některými státy uznáno prakticky okamžitě po vyhlášení nezávislosti, některé státy naopak neuznaly nezávislost Kosova ani doposud, a to i přes verdikt Mezinárodního soudního dvoru v Haagu ze dne 22. 7. 2010, který rozhodl o tom, že se Kosovo vyhlášením nezávislosti na Srbsku v roce 2008 nedopustilo porušení rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 o dočasné správě Kosova a vyhlášení nezávislosti tedy bylo legální.

Pro mě osobně je spor mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci zajímavý především z toho důvodu, že se jedná o dvě odlišná etnika žijící prakticky spolu, či vedle sebe, na jednom území, které si prošlo bouřlivým vývojem a politický režim na tomto území nebyl vždy nakloněn jen jedné etnické skupině. Navíc se zde objevuje stará srbská myšlenka, podle které je Kosovo kolébkou srbského národa a svého státu.¹ Naopak národnostní složení Kosova naznačuje, proč jej Albánci považují za své - již 92% kosovské populace nyní tvoří právě Albánci.²

Ve své práci se zaměřím na příčiny vedoucí k vyhlášení nezávislosti a také na důsledky. Dále se budu věnovat komparaci vztahů kosovských Srbů a kosovských Albánců před vyhlášením nezávislosti, zejména v problematičtických 90. letech, kdy proběhla Kosovská válka, kterou ukončilo až bombardování sil NATO v roce 1999.

Hlavním cílem této bakalářské práce bude popsat vývoj vztahů mezi kosovskými Albánci a kosovskými Srby v průběhu zejména 90. let, najít různé odlišnosti ve vyhlášeních nezávislosti, srovnat stejné proměnné a na základě komparace najít odpovědi na níže uvedené 2 výzkumné otázky:

- byla by nezávislost v roce 1991 vyhlášena, kdyby Milošević nezrušil autonomii Kosova, ale naopak by ji ještě více posílil?
- proč bylo vyhlášení nezávislosti v roce 2008 úspěšné a v roce 1991 nikoli?

Původně jsem si v práci chtěl položit dílčí výzkumnou otázku, která by se zabývala tím, jakým způsobem přispěla mise KFOR v Kosovu k vyhlášení nezávislosti v roce 2008. Tuto výzkumnou otázku jsem nahradil otázkou věnující se skutečnosti, proč bylo vyhlášení nezávislosti

---

1 Kosovský nekonečný příběh. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/reporter-rozaneek-na-miste/2106-kosovsky-nekonecny-pribeh/>

2 Statistické údaje pocházejí z posledního sčítání lidu v roce 2008, viz. The World Factbook. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

v roce 2008 úspěšné a v roce 1991 nikoli. Tato otázka byla dle mého názoru vhodnější zejména z toho důvodu, že má souvislost jak s vyhlášením nezávislosti v roce 1991, tak v roce 2008 a navíc je její zodpovězení logickým výstupem z komparace obou nezávislostí, což je hlavní cíl mé bakalářské práce.

Text mé bakalářské práce se člení do sedmi kapitol. V první kapitole objasním pojmy autonomie, samostatnost, právo na sebeurčení národa, teorie secese a iredenta. Tyto pojmy jsou důležité pro pochopení této problematiky.

Příčiny vedoucí k vyhlášení nezávislosti v roce 2008 mají původ hluboko v kosovské historii, proto se v druhé kapitole budu zabývat popsáním nejdůležitějších událostí kosovské historie s důrazem na období Miloševičova režimu, kdy docházelo k etnickým čistkám kosovských Albánců.

Třetí kapitola mé práce se bude věnovat vyhlášení nezávislosti v roce 1991. V ní mimo jiné posoudím dopad Miloševičovi politiky na samotné vyhlášení nezávislosti a odpovím na otázku, jestli by byla nezávislost Kosova v roce 1991 vyhlášena, kdyby Miloševič nezrušil autonomii Kosova, ale naopak by ji posílil. V této části také popíšu průběh bombardování Kosova silami NATO, které bylo dle mého názoru klíčové pro pozdější formování kosovské cesty k samostatnosti.

Ve čtvrté kapitole se zaměřím na popis událostí Kosovské války a v kapitole následující se budu věnovat poválečné situaci, která vedla k vyhlášení nezávislosti v roce 2008. Samotnému vyhlášení se pak budu věnovat v následující, 6. kapitole, stejně tak jako právu národa na sebeurčení a právu na územní celistvost. Uvedu také verdikt mezinárodního soudního dvoru v Haagu v otázce legality vyhlášení nezávislosti a na základě poznatků uvedených v předchozích částech mé bakalářské práce budu v poslední kapitole komparovat obě vyhlášení nezávislosti a odpovím na druhou výzkumnou otázku, proč bylo vyhlášení v roce 1991 neúspěšné a v roce 2008 úspěšné.

Má práce je komparativní případovou studií, v níž ke komparaci obou vyhlášení nezávislostí použiji komparativní metodu synchronní,³ která vychází z analýzy určitých prvků v jednom konkrétním časovém období. Definice objektu, určení cíle a stanovení kritérií je pro tuto metodu klíčové. Objektem mé bakalářské práce je vyhlášení nezávislosti v roce 1991 a v roce 2008.

Jako stěžejní cíl mé práce je objasnění historických souvislostí, které měly za následek obě vyhlášení nezávislosti. Z toho důvodu budu čerpat z různých knih, jež se svým obsahem vzájemně doplňují, např. knihu Raifa Dizdareviče *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie*, knihu Ladislava Hladkého *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*, dílo Václava Štěpánka *Jugoslávie, Srbsko,*

---

³ ŘÍCHOVÁ, Blanka. 2015. *Komparativní politologie* [online]. Katedra politologie a mezinárodních vztahů ZČU [cit. 2015]. Dostupné také z: old-kap.zcu.cz/index.php?soubor_id=340

Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století a pro exkurz do starší historie využiji zejména knihu Jana Pelikána *Dějiny Srbska* a knihu Jože Pirjevce *Jugoslávie 1918-1992: vznik, vývoj a rozpad Karadordevičovy a Titovy Jugoslávie*. Kniha Patrika Girgla *Kosovo* je publikací, kterou využiji k pochopení základní podstaty historických událostí, které pak doplním informacemi z výše uvedených knih mapujících historii Kosova podrobněji.

Ve své práci budu ve velké míře pracovat s oficiálními dokumenty, prohlášeními a odbornými články na webech. Bude se jednat o tiskové zprávy OSN, Chartu OSN, rezoluce OSN, Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (Helsinki Final Act) či odborné články na webech věnujících se otázce práva národa na sebeurčení, vnitropolitické situaci Kosova apod. K objasnění pojmů separatismus, iredenta a teorie secese využiji publikaci Donalda Horowitze *Ethnic groups in conflict*. Co se týče informací o poválečném stavu v Kosovu a vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008, neexistuje ještě mnoho kvalitních publikací věnující se tomuto časovému období. Proto využiji zejména zprávy tiskových agentur a článek Colina Warbricka *Kosovo: The Declaration of Independence*.

1. Objasnění pojmů

Na samotný úvod práce bych rád objasnil několik pojmů z mezinárodního práva, jejichž pochopení je klíčové pro porozumění kosovského problému.

Autonomií se rozumí takový stav, kdy je určité území spravováno odlišným způsobem a s vyšší mírou pravomocí než jiné území. Autonomní území však zůstává součástí unitárního státu.⁴

Vyhlášením samostatnosti se rozumí takový akt, kdy se část určitého území odtrhne od původního celku a následně vyhlásí samostatnost. Často zároveň dochází k vyhlášení vlastní ústavy, k uzákonění legislativní a výkonné moci, která je zcela nezávislá na mocích původního státního útvaru.

Allan Buchanan definuje secesi jako snahu o vymanění se z vlivu státní autority a to takovým způsobem, který změní dosavadní hranice státu.⁵ Jedná se tedy o odtržení územně vymezené části a její populace od státu a jeho centrální vlády za účelem vytvoření samostatné a nezávislé politické jednotky. Jejich cílem však není připojení se k jinému státu.

Separatismus, jak uvádí Fernando Reinares, existuje ve dvou typech. Tyto typy se liší v představě o budoucnosti odtrženého území. Jestliže má být výsledkem separatismu vytvoření nového suverénního státu, pak se jedná o tzv. independentismus. Jestliže je však cílem spojit odtržené území s již existujícím státem, tato forma separatismu se nazývá iredentismus.⁶ Oproti teorii secese separatismus neuznává stávající politické vedení a jeho oprávněnost vlády nad určitým územím, stejně tak jako podobu hranic daného státu. Secesionistická hnutí naopak respektují vládu mateřského státu na zbytku území, které není v primárním zájmu secesionistických hnutí.

Iredentou se tedy rozumí snaha etnicky, nábožensky, kulturně či jazykově odlišné skupiny o odtržení obývané části území od mateřského státu za účelem jeho připojení k jiné zemi, disponující společnými kulturními znaky.⁷

Kosovské Albánce před vyhlášením nezávislosti v roce 2008 lze podle výše uvedeného označit za secesionisty (dle Borgena v etnografickém smyslu)⁸ vzhledem k tomu, že uznávali

---

⁴ Abbink, Brandts 2007: 2

⁵ Buchanan 2004: 333

⁶ Reinares 2005:120

⁷ Horowitz 2000: 229

⁸ BORGEN, Christopher J. Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition. *ASIL* [online]. 2008, Volume 12, Issue 2 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <http://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>

politické vedení nad zbytkem Srbska, kromě oblasti Kosova. Současně se však ozývaly hlasy o odtržení oblasti Kosova a připojení k Albánii, čímž by byla podpořena myšlenka tzv. Velké Albánie, tedy území, které považují albánští nacionalisté za území náležící Albánii. Tuto snahu můžeme podle výše zmíněných teorií označit za iredentu.

2. Historie Kosova

V následující kapitole se budu věnovat historii Kosova od počátku 12. století do roku 1991. Zaměřím se zejména na popis vývoje vztahu mezi kosovskými Albánci a kosovskými Srby s důrazem na situaci po nástupu Slobodana Miloševiče. Důkladný rozbor tohoto období je klíčový k pochopení událostí následujících - zejména vyhlášení nezávislosti v roce 1991 a Kosovské války.

2.1. Kosovo do konce 2. světové války

Ve 12. století dochází k začlenění Kosova do srbského středověkého státu, pro nějž však bylo spíše zeměpisným těžištěm než kulturně politickým jádrem, čehož důkazem je i skutečnost, že na území Kosova nikdy neleželo srbské hlavní město.⁹

Bitva na Kosově poli v roce 1389 představuje pro Srby klíčovou událost, která byla počátkem osmanské nadvlády. Samotná bitva dopadla prakticky nerozhodně, neboť padli vrchní velitelé obou armád a značně zdecimované armády se stáhly na svá mateřská území. Po smrti srbského knížete Lazara Hrebeljanoviče se nenašel schopný vůdce, který by byl schopen vést srbský stát v jeho šlápějích. Celou situaci ukončilo v roce 1459 turecké obsazení poslední srbské pevnosti.

Kosovo se tedy v roce 1459 stalo integrální součástí Osmanské říše, kterou zůstalo až do roku 1912. Území Kosova bylo rozděleno na Prizrenský, Vučitrnský a Shkoderský sandžak. Většina venkovského obyvatelstva v Kosovu byla křesťanského vyznání a to i přesto, že oficiálním náboženstvím Osmanské říše byl islám, jehož přijetím člověk získal řadu privilegií. Křesťanské obyvatelstvo však mělo garantován status chráněného obyvatelstva.¹⁰

V roce 1689 pronikla habsburská armáda až do Kosova, což vyvolalo u křesťanských Srbů i Albánců naději na vymanění se zpod nadvlády Osmanů. Po několika měsících bojů byla habsburská armáda nucena se stáhnout. Křesťanští Srbové v obavách z represí spolu s habsburskou armádou uprchli z Kosova.¹¹ Počet uprchlíků není znám, odhaduje se však na 40 000 - 200 000

---

⁹ Girgle 2009: 13

¹⁰ Girgle 2009: 19

¹¹ jedná se o tzv. Velké stěhování Srbů (srbsky Velika Seoba)

lidí.¹² Důsledkem útěku bylo jednak snížení počtu srbského obyvatelstva, ale také zvýšení toho albánského, a to díky kolonizaci území Kosova albánským obyvatelstvem hlásící se k islámu.

V letech 1912 - 1913 na Balkánském poloostrově probíhaly Balkánské války, jelikož se nově vzniknuvší národní státy - Řecko, Srbsko, Rumunsko a Bulharsko, snažily rozšířit svá území na úkor Osmanské říše. Každý z těchto států měl však ambice na jiná území. Srbsko se kupříkladu snažilo získat přístup k moři, naopak Řecko toužilo naplnit ideu Velkého Řecka, tedy ideu území, které by sjednocovalo všechna území obývaná Řeky. Výsledkem obou Balkánských válek bylo mimo jiné vyhlášení albánského státu, které proběhlo 28. listopadu 1912 za podpory Rakouska-Uherska a Itálie. O rok později byl na Londýnské konferenci nezávislý albánský stát uznán, i když v menším územním rozsahu, než jaký byl požadavek Prizrenské ligy.¹³ Vzhledem k rozdělení dobytého území mezi národní státy a nerespektování náboženské, jazykové či kulturní hranice, došlo k rozdělení národnostních skupin do odlišných národních států. Kosovo, kromě oblasti Metohije, která připadla Černé hoře, se v roce 1913 stalo součástí Srbského království. V tomtéž roce došlo k povstání kosovských Albánců, což bylo záhy tvrdě potlačeno srbskou vládou.

Během první světové války bylo Kosovo okupováno Bulharskem a Rakouskem. Po konci okupace se stalo součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.¹⁴ 25. března 1941 však jugoslávská vláda podepsala protokol o přistoupení Království Jugoslávie k mocnostem Osy, což veřejností nebylo nepřijato, a tak byl následujícího dne proveden puč, který svrhl dosavadní vládu a následně byla nastolena vláda nová usilující o neutrálnější politický kurs.¹⁵ Německo využilo převratu jako záminku pro napadení Království Jugoslávie. Oblast Kosova byla dobyta Němci a Bulhary, avšak vzápětí došlo k přičlenění většiny kosovského území k Albánii, což byl loutkový stát spojený personální unií s Itálií. Po kapitulaci Itálie v září 1943 převzalo patronát nad Albánií Německo.

2.2. Kosovo v Titově Jugoslávii

Po skončení 2. světové války se Kosovo stalo součástí Federativní lidové republiky Jugoslávie¹⁶ jako tzv. Autonomní oblast Kosovo a Metohije (Autonomna oblast Kosovo i Metohija).

---

¹² Girgle 2009: 21

¹³ Prizrenská liga byla organizací Albánců, jejichž cílem bylo prosadit myšlenku sjednocení čtyř vilájetů s albánským obyvatelstvem do jednoho celku a zároveň prosadit větší práva pro Albánce

¹⁴ V roce 1929 dochází ke změně názvu na Království Jugoslávie

¹⁵ Girgle 2009: 40

¹⁶ V letech 1943-46 jako Demokratická federativní Jugoslávie, v letech 1946-1963 jako Federativní lidová republika Jugoslávie a v letech 1963-1992 jako Socialistická federativní republika Jugoslávie

V praxi však Kosovo mělo nižší statut než druhá autonomní jednotka v rámci Srbska - Vojvodina. Ta totiž dostala statut provincie, což mj. znamenalo, že měla větší rozhodovací práva.

V 60. letech postupně docházelo k odstraňování diskriminace Albánců, což posléze vedlo k jejich uznání za svébytnou menšinu a byla jim ústavou zaručena základní práva. Roku 1963 se změnou ústavy došlo ke změně názvu na Socialistickou federativní republiku Jugoslávie a k uznání Albánců jako národa a k povýšení statutu Kosova na úroveň Vojvodiny. Roku 1969 byla v Prištině založena Albánská univerzita a o rok později byla na základě jazykového zákona rozšířena síť škol a albánštině byl poskytnut větší prostor v masmédiích.¹⁷

Zásadní byl pro Kosovo rok 1974, kdy došlo k vytvoření autonomní kosovské vlády, parlamentu a autonomního ústavního soudu, čímž se oslabili centrální jugoslávské orgány a z Jugoslávie se fakticky stala konfederace. Původní Titův záměr však byl opačný - posílit jednotu Jugoslávie a oslabit nacionalistické tendence jednotlivých republik tím, že jim poskytne větší pravomoci na úkor federace a tím oslabí místní nacionalismus, jelikož se domníval, že tímto budou jejich ambice naplněny.

Po Titově smrti v květnu 1980 přešla moc do rukou kolektivního předsednictva a jejího předsedy.¹⁸

2.3. Období Slobodana Miloševiče

80. léta v Kosovu byla charakteristická vysokou mírou inflace, která byla nejvyšší v celé Evropě, vysokou mírou negramotnosti (36 %) a emigrací srbského obyvatelstva na sever Jugoslávie a do západní Evropy. Také v důsledku emigrace stoupl počet albánského obyvatelstva z 68 % v roce 1948 na 77 % v roce 1981 a podíl srbského obyvatelstva se naproti tomu snižoval z 27 % v roce 1948 na 10 % v roce 1981.¹⁹ Albánské obyvatelstvo přicházelo hlavně tam, kde mělo velmi malé procentuální zastoupení. V důsledku toho došlo k etnické převaze albánského obyvatelstva i na územích, kde dříve tuto převahu nemělo. Tímto se vytvořily jak čistě albánské, tak vesnice s převahou albánského obyvatelstva. Čistě srbských vesnic bylo zanedbatelné množství.²⁰

Problém vystěhovalců kosovských Srbů existoval léta, nabyl však na síle v průběhu 80. let. Důvody pro vystěhování byly především dva - politické a ekonomické. Existoval zde

---

¹⁷ Girgle 2009: 48

¹⁸ Předsednictvo federace bylo kolektivní hlavou státu a funkce předsedy Předsednictva federace se po roce 1980 stala nejvyšší funkcí v zemi

¹⁹ Štěpánek 2011: 325

²⁰ Štěpánek 2011: 326

politický tlak ze strany nacionalistických skupin podněcující mezi-etnickou nenávisť a albánský nacionalismus.²¹ Z ekonomických důvodů to pak byla především skutečnost, že bylo mnohem snazší pro kosovské Srby nalézt zaměstnání a získat byt v Srbsku než v Kosovu. V mnoha oblastních a občinových orgánech totiž zcela převládali Albánci a docházelo k tomu, že požadavky a stížnosti Srbů byly vyřizovány buďto negativně, nebo s velkým zpožděním. Stejná situace panovala ve vztahu zaměstnanec - nadřízený.²² I z tohoto důvodu mnoho kosovských Srbů odcházelo do Srbska, kde snadněji získali zaměstnání, pořídili si dům či byt a ještě jim nějaké finanční prostředky zbyly.²³

11. března 1981 došlo k prištinské demonstraci, která měla pokojný průběh. Této demonstrace se zúčastnili převážně albánští studenti vysokých škol, kteří protestovali proti životním podmínkám na kolejích a menzách. Tato demonstrace se však záhy zvrhla v masové nepokoje, které se vzápětí rozšířily do celého Kosova.²⁴ Reakcí bylo nasazení policie i armády včetně bojové techniky. Hlavními požadavky demonstrantů bylo zlepšení sociální a hospodářské úrovně. Spolu s tím se však šířilo i volání po vyšší míře autonomie, ať už v podobě republiky v rámci SFRJ, či úplného odtržení od SFRJ a přičlenění k Albánii.

Roku 1984 začíná svou kariéru ve vysoké politice Slobodan Milošević, který byl za podpory svého přítele ze studií a předsedy Svazu komunistů Srbska (SK Srbska) Ivana Stamboliće dosazen do funkce předsedy SK Srbska. Sám Ivan Stambolić se přesunul na post republikového předsedy předsednictva (ekvivalent funkce prezidenta), což byl nejvyšší republikový post.

Milošević nejprve vystupoval jako reformní komunist a pokračující v Titově šlépějích. Poté však změnil kurs a vsadil na kosovskou otázku - nacionalistickou vlnu, a začal se prezentovat jako srbský národní vůdce. Milošević také využil migrace kosovských Srbů do Srbska ke zdůraznění potřeby srbské emancipace v rámci Kosova. Díky Miloševićově orientaci na nacionalistickou vlnu došlo ke změně bělehradského politického kursu a k vyjádření podpory kosovským Srbům a jejich požadavkům na prosazení srbských národních zájmů. Zde je vhodné se zamyslet nad tím, nakolik skutečně Slobodanu Miloševićovi šlo o srbskou emancipaci a nebo se pouze snažil svést se na nacionalistické vlně a tím si získat politické body. Dle mého názoru měl zájem na obojím. Co se srbské emancipace týče, v té době začínala být převaha albánského obyvatelstva ve vesnicích

---

²¹ Dizdarević 2002: 249

²² Dizdarević 2002: 249

²³ Dizdarević 2002: 250

²⁴ Pirjevec 2000: 420

a v oblastních a občinových orgánech zjevná,²⁵ stejně tak jako odchod srbského obyvatelstva z Kosova do Srbska či odpor srbského obyvatelstva proti diskriminaci.²⁶ Miloševićovi muselo být zřejmé, že v případě, že se stylizuje do role ochránce srbské menšiny v Kosovu, musí za to nutně nasbírat politické body celé srbské menšiny bez výjimky a v případě úspěchu dosáhne obojího - zvýšení počtu srbského obyvatelstva v Kosovu a také zisku politických bodů nejen v Kosovu, ale v celém Srbsku. Na druhou stranu se také domnívám, že Miloševićovi v případě srbské emancipace nic jiného nezbývalo, než ji využít jako prostředek k získání co největší moci.²⁷ Kdyby totiž srbský nacionalismus nevyužil on, lze s jistotou říci, že by jej využil jiný politik, který by pro Miloševiče mohl následně představovat hrozbu. Je tedy zjevné, že se Milošević snažil udržet u moci v každém případě a zároveň co nejdéle. Důvodem k složení prezidentského mandátu pro něj později nebyly ani prohrané prezidentské volby v roce 2000. Milošević složil svůj mandát až poté, co mu poslušnost odmítla jak armáda, tak nejvyšší představitelé policie a šéf tajné služby, tedy zásadní orgány, které se dají využít pro potlačení projevů nespokojenosti obyvatelstva.²⁸

Milošević také využil moci médií, kdy spolu s oživením kosovské otázky začala probíhat intenzivní mediální propaganda, která byla namířena proti kosovským Albáncům a která je vykreslovala jako hrozbu pro celou Jugoslávii a veškeré jejich nacionální projevy byly prezentovány jako terorismus a separatismus.²⁹

V roce 1987 Milošević rozpoutal tzv. antibyrokratickou revoluci, při které vyměnil „protitovský“ orientované vedení v srbských autonomních oblastech v Kosovu, Vojvodině a v Černé Hoře, čímž chtěl rozšířit svůj vliv a dosáhnout zisku kontroly nad celým Srbskem a posléze nad celou Jugoslávií.³⁰

2.4. Na počátku 90. let

Srbský parlament na svém zasedání 23. února 1989 schválil dodatky a novely srbské ústavy, které v podstatě omezovaly kosovskou autonomii. O měsíc později, 23. března 1989, zasedal kosovský parlament, který měl taktéž za úkol tyto dodatky a novely schválit, jelikož podle srbské

---

²⁵ Dizdarević 2002: 249

²⁶ Dizdarević 2002: 250

²⁷ Pirjevec 2000: 446

²⁸ Štěpánek 2005: 551

²⁹ Girgle 2009: 64

³⁰ PRTINA, Srdjan. Slobodan Milošević: pohled zpět. *Revuepolitika* [online]. 2006 [cit. 2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/470/slobodan-milosevic-pohled-zpet>

ústavy mohla novelizovaná srbská ústava vstoupit v platnost jen po schválení parlamenty autonomních oblastí. Tuto právní skutečnost také rušila novelizovaná ústava.³¹ Kosovští poslanci nakonec novelu podpořili, proti bylo pouze deset poslanců z dvousetčlenného parlamentu.³²

„Albánská literatura však později uvádí, že většina albánských poslanců se zdržela hlasování a předseda parlamentu Remzi Kolgeci prohlásil novelizaci za schválenou i přes to, že návrh nezískal v parlamentu potřebnou dvouřetinovou většinu.“³³

V důsledku omezení kosovské autonomie vypukly demonstrace albánského obyvatelstva, které se neobešly bez střetů s policií a které probíhaly nejen v Uroševci, kde začaly, ale také v dalších kosovských městech - Lipljanu, Titově Mitrovici, Gnjilanu, Vučitrnu, Prištině, Prizrenu atd. Během dvou dnů demonstrací zemřeli dva policisté a dvacet dva demonstrantů a těžce zraněno bylo devět policistů.³⁴ Počty mrtvých a zraněných se však mírně rozcházejí.³⁵

Po demonstracích následovaly represálie, které měly jednak podobu čistek v předsednictvu OV SK Kosova, tak i ve stranických orgánech. Někteří demonstranti byli na několik týdnů zavřeni do vězení a mnozí další byli propuštěni z práce.³⁶

28. 6. 1989, 600 let od bitvy na Kosově poli, proběhla další demonstrace, tentokrát srbského obyvatelstva, na podporu Slobodana Miloševiče a jeho režimu. Nutno dodat, že tato a podobné další demonstrace neodrážely ani tak nacionální ambice srbského obyvatelstva, jako spíš záměrně vyvolanou nacionální hysterii v důsledku manipulace srbských médií a jejich využití k propagandě.³⁷

16. a 17. srpna 1990 došlo ke sjednocení SK Srbska a Socialistického svazu pracujících Srbska do Socialistické strany Srbska (SPS), jejímž předsedou byl zvolen Slobodan Milošević. Následně 27. srpna 1990 došlo k vydání zákona o registraci politických stran, který mj. zaručoval politickou pluralitu. Tímto krokem se Srbsko stalo poslední republikou v rámci SFRJ, která takový zákon přijala.³⁸

---

³¹ Štěpánek 2011: 411

³² Dizdarević 2002: 285

³³ Štěpánek 2011: 411

³⁴ Štěpánek 2011: 413

³⁵ např. Girgle 2009: 67 uvádí 25 mrtvých a 200 těžce zraněných

³⁶ Štěpánek 2011: 413

³⁷ Girgle 2009: 67

³⁸ Štěpánek 2011: 425

Referendum o nové ústavě, která měla nahradit novelizovanou ústavu z března 1939, proběhlo mezi 1. a 2. červencem 1990. Ústava měla zrušit poslední zbytky samostatnosti autonomních oblastí, zakotvit pluralistický systém a posílit pravomoci prezidenta na úkor parlamentu (prezident jako vrchní velitel ozbrojených sil a právo jmenovat prvního ministra).³⁹ Referendum si kladlo za cíl přijat Miloševičův návrh na schválení nové ústavy starým parlamentem, tedy tím, který nevrátil z mimořádných voleb. Referendum nakonec, byť za bojkotu opozice a albánského obyvatelstva, odhlasovalo Miloševičův návrh na schválení nové ústavy starým parlamentem. Tento parlament 28. září 1990 novou ústavu schválil.

V prosinci 1990 v prezidentských volbách v Srbsku zvítězil Slobodan Milošević, který se záhy stal prezidentem. Spolu s prezidentskými volbami se konaly volby parlamentní, kterých se zúčastnilo 53 stran. Miloševičova Socialistická strana Srbska získala 46,1% hlasů, což v přepočtu na křesla v parlamentu znamenalo 194 křesel z 250.⁴⁰ Kdyby se však kosovští Albánci zúčastnili voleb ve spolupráci se srbskou nenacionalistickou opozicí, je pravděpodobné, že volební výsledek mohl dopadnout jinak - v neprospěch Miloševičovy SPS.

2.5. Formování kosovské opozice

Na konci 80. let se v Kosovu začala formovat postkomunistická opozice. Kosovští Albánci vnímali vítězství stran nekomunistické opozice ve Slovinsku a v Chorvatsku a jejich ambice na vystoupení z jugoslávské federace. Z toho důvodu se obávali nastolení srbské hegemonie ve zbytku Jugoslávie, která by vznikla po osamostatnění Slovinska a Chorvatska.

Kromě Demokratické ligy Kosova se zformovaly i jiné politické subjekty, jejichž motivem vzniku nebyly ani tak odlišné ideologické cíle, jako spíše spory uvnitř DLK. Z těchto nových subjektů se jedná o Parlamentní stranu Kosova, Rolnickou stranu Kosova a Stranu národní jednoty.

2.5.1. Demokratická liga Kosova (DLK)

Nová albánská opozice měla oporu zejména ve Svazu nezávislých novinářů, Svazu svobodných odborů Kosova a Svazu spisovatelů. Společně zformovaly Demokratickou ligu Kosova (DLK), kterou tvořila nacionálně orientovaná inteligence a dosavadní politická elita albánského národa - vysoce postavení funkcionáři Svazu komunistů Jugoslávie. Vůdcem Demokratické ligy Kosova se stal Ibrahim Rugova, v té době předseda Svazu spisovatelů. Do funkce předsedy DLK

---

³⁹ Pirjevec 2000: 471

⁴⁰ Štěpánek 2011: 425

byl zvolen především pro své nejméně kontroverzní názory s cílem usmířit a sjednotit nejednotné názorové platformy albánské opozice.

Demokratická liga Kosova se po svém založení stala masovou organizací, jejíž členská základna brzy dosáhla počtu několika set tisíc osob.⁴¹ Zpočátku bylo hlavním cílem dosáhnout plné garance národních práv a amnestie politických vězňů. Klíčový byl také bojkot veřejných funkcí a mocenských struktur vytvořených bělehradskou vládou.

Milošević v reakci na bojkot srbského státu zlegalizoval Demokratickou ligu Kosova a zaručil jí status politické strany s právem kandidatury v prvních pluralitních parlamentních volbách v Srbsku v prosinci 1990. Tyto volby však byly kosovskými Albánci ignorovány.

2.5.2. Kosovská osvobozenecká armáda (UČK)

Impulsem pro vznik Kosovské osvobozenecké armády UČK byla represivní politika Slobodana Miloševiče spojená s jeho snahami o posrbštění Kosova.⁴² Představitel kosovských Albánců Ibrahim Rugova se po celá devadesátá léta pokoušel o pasivní rezistenci. Jeho neúspěchy však vedly ke zvýšení počtu zastánců militantního řešení, které bylo reprezentováno právě Kosovskou osvobozeneckou armádou.

Kosovská osvobozenecká armáda neměla zpočátku jednotné vedení ani jednotný ideový proud. Jediným pojítkem mezi jednotlivými frakcemi byla snaha o nezávislost Kosova. Mezi formy boje UČK patřily teroristické akce i guerillová válka, čímž se v očích veřejnosti zdiskreditovala.⁴³ Podle bílé knihy terorismu vydané Ministerstvem zahraničních věcí Svazové republiky Jugoslávie v řadách UČK bojovali žoldnéři z Albánie, Jemenu, Afghánistánu, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska. Jako vojenští instruktoři byli vybíráni experti z německých, britských, italských a francouzských jednotek. Výcvik nových bojovníků údajně probíhal na opuštěných základnách NATO převážně v Německu a v některých albánských městech.⁴⁴ V souvislosti s financováním UČK se často hovoří o organizovaném zločinu a o obchodu s drogami. Tehdejší ředitel Interpolu se vyjádřil, že mezi lety 1996-99 tvořil polovinu všech příjmů UČK a DLK právě obchod s drogami.⁴⁵

---

⁴¹ Girgle 2009: 72

⁴² Girgle 2009: 73

⁴³ Prtina, Stýskalíková, Smekal 2004: 119

⁴⁴ Prtina, Stýskalíková, Smekal 2004: 119

⁴⁵ Prtina, Stýskalíková, Smekal 2004: 120

3. Vyhlášení nezávislosti 1991

Samotnému vyhlášení nezávislosti v říjnu 1991 předcházelo několik klíčových událostí. 2. července 1990 se před uzavřenou budovou kosovského parlamentu sešli jeho albánští poslanci, kteří odhlasovali Ústavní deklaraci o Kosovu, čímž prohlásili Kosovo za rovnoprávnou a nezávislou jednotku v rámci příštího uspořádání Jugoslávie. Odpovědí srbské strany bylo vydání zákona o ukončení činnosti kosovského parlamentu a vlády autonomní oblasti Kosovo, čímž došlo i k formálnímu zrušení dvou nejvyšších mocenských kosovských orgánů. Tito poslanci se posléze sešli 7. září 1990 v obci Kačanik a vyhlásili Ústavu Republiky Kosovo (tzv. Kačanickou ústavu). Článek 2 této ústavy upřesňuje, že Republika Kosovo je součástí Jugoslávie. Prezidentem Republiky Kosovo byl poslanci zvolen Ibrahim Rugova.

Nová srbská ústava, schválená 28. září 1990, zbavila Kosovo zbytků autonomie a bylo přičleněno pod názvem Kosovo a Metochie jako zvláštní teritoriální útvar k Srbsku. To mělo za následek bojkot srbských institucí ze strany kosovských Albánců.

22. září 1991 schválili bývalí albánští poslanci kosovského parlamentu rezoluci prohlašující Kosovo za svrchovaný a nezávislý stát. V návaznosti na to se ve dnech 26. - 30. 9. 1991 konalo referendum mající stvrdit tento akt.⁴⁶ V něm se 98 % zúčastněných vyslovilo pro nezávislost Kosova.⁴⁷ (např. Hladký: 1993 uvádí 99,7 %). V reakci na odchod Slovinska a Chorvatska z federace přijaly bývalí albánští poslanci dne 19. října 1991 rozhodnutí o nezávislosti Republiky Kosovo na Srbsku.

Nyní se pokusím nalézt odpověď na mou první výzkumnou otázku - zda-li by byla vyhlášena nezávislost Kosova v roce 1991, kdyby Milošević nezrušil autonomii Kosova, ale naopak by ji posílil. Použiji zde kontrafaktuál (angl. counterfactual), tedy hypotetickou otázku „stala by se situace B, kdyby se změnila situace A?“⁴⁸ V tomto případě je „situací B“ vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 1991 a „změnou situace A“ je myšleno posílení autonomie Kosova.

Nutno si nejprve uvědomit, že před samotným vyhlášením nezávislosti se albánští poslanci sešli před budovou kosovského parlamentu s cílem prohlášení Kosova za rovnoprávnou a nezávislou jednotku v rámci příštího uspořádání Jugoslávie, avšak článek 2 jejich později ústavy upřesňuje, že Kosovo považovali nadále za součást Jugoslávie. Nelze tedy v tomto případě hovořit

---

⁴⁶ HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993, s. 41. Panorama dějin, sv. 8. ISBN 80-854-6715-1.

⁴⁷ Štěpánek 2011: 433

⁴⁸ Counterfactual Theories of Causation. 2001. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/entries/causation-counterfactual/#CouCauDep>

o vyhlášení nezávislosti. Albánští poslanci se pouze snažili o posílení autonomie v rámci Jugoslávie. Reakce srbského vedení však byla dle mého názoru zásadní v tom, že rozhodla o budoucím vyhlášení nezávislosti v roce 1991. Miloševićova politika vůči menšinám byla klasickým příkladem toho, jak se na počátku 90. let obecně přistupovalo k menšinám.⁴⁹ Státní představitelé se domnívali, že v případě, že budou na menšiny pohlížet jako na odlišné, tak jejich postup povede k nárůstu nacionálních tendencí s cílem menšin se osamostatnit. Tyto přístupy se však ukázaly jako neúčinné, v případě Jugoslávie měl tento Miloševićův postup za následek růst nacionálních ambic a snah o osamostatnění ze strany kosovských Albánců.

Domnívám se tedy, pokud by Milošević přistoupil na rozhodnutí albánských poslanců kosovského parlamentu a vyjádřil by souhlas s jejich vydanou Ústavní deklarací o Kosovu, ambice kosovských Albánců by byly uspokojeny. Otázkou však je, na jak dlouho. 25. června 1991 totiž vyhlásilo Slovinsko a Chorvatsko, jako první státy rozpadající se Jugoslávie, svou nezávislost. Následovalo vyhlášení nezávislosti Makedonie 8. září 1991 a Bosny a Hercegoviny 3. března 1992. Dle mého názoru by skutečnost, že se Jugoslávie začala rozpadat vyhlášením nezávislosti států federace natolik ovlivnila kosovské poslance, kteří by rozpadající se Jugoslávii chápali jako slabý stát, který již není schopný udržet si jednotlivé státy své federace a který není schopen všechna ztracená území získat zpět, že by nezávislost vyhlásili také, a to buď ve stejný den, ve který nezávislost skutečně vyhlásili (22. září 1991), a nebo by alespoň započaly přípravy na vyhlášení nezávislosti, ke které by dle mého názoru pravděpodobně došlo v roce následujícím. Fakt, že Kosovo nebylo rovnoprávným státem federace, nýbrž součástí jiného státu federace - Srbska, buďto kosovští poslanci nevnímali jako zásadní skutečnost, a nebo si tento rozdíl uvědomovali, ale nepřikládali mu na významu. O tomto však můžeme jen spekulovat. Domnívám se tedy, že Miloševićův případný souhlas s tzv. Kačanickou ústavou, která pro Kosovo znamenala větší míru autonomie, by vyhlášení nezávislosti Kosova maximálně oddálil, rozhodně nezastavil.

4. Kosovská válka

Konflikt v Kosovu bývá zpravidla rozdělován do tří fází. První fází je občanská válka, která zahrnuje období od roku 1997 až do října roku 1998. Druhá fáze občanské války, která plynule navazuje na první, trvala od října 1998 do března 1999. Jako poslední fáze války v Kosovu je označována fáze, v níž došlo k zapojení NATO, tedy období od března do července roku 1999.

---

⁴⁹ *Právo národa na sebeurčení*. 2010. Dostupné také z: www.studentsummit.cz/data/1292020279546BGR_GA_pravo_naroda.pdf

4.1. První fáze

Vznětlivá situace v Kosovu narůstala od jara 1996, kdy v kavárně ve městě Dečani neznámý střelec zastřelil čtyři srbské uprchlíky. V tomtéž dni byl také zastřelen srbský policista. Albánská opozice trvala na tom, že se jedná o provokativní činy srbských extremistů⁵⁰. K těmto násilnostem se však přihlásila UČK. V únoru 1998 vydal americký velvyslanec na Balkáně Robert Gelbard prohlášení, v němž označil UČK za teroristickou organizaci a zároveň ocenil přístup Slobodana Miloševiče, který dle jeho slov stabilizoval situaci jihovýchodní Evropě⁵¹. Slobodan Milošević toto prohlášení pochopil jako podporu pro své dosavadní činy a zároveň jako souhlas k zásahu proti UČK. Během několika dní podnikla srbská policie útok proti několika vesnicím. Během bojů byl také zabit vůdce UČK Adem Jašari. UČK byla zatlačena do defenzivy, což ji však umožnilo reorganizovat se, vyzbrojit a připravit na další akce.

9. března vydala tzv. Kontaktní skupina pro bývalou Jugoslávii, tvořena Spojenými státy, Ruskem, Velkou Británií, Německem, Francií a Itálií, ultimátum, podle něhož se do deseti dnů musejí stáhnout speciální antiteroristické jednotky (SAJ) a musí dojít k zahájení dialogu s Rugovou. V případě nedodržení ultimáta pohrozila kontaktní skupina hospodářskými sankcemi. Snaha srbské vlády o setkání dne 14. března 1998 a zahájení dialogu s vůdci albánské menšiny byla bojkotována.⁵² Rada bezpečnosti OSN rozšířila sankce na dovoz zbraní i na UČK. Tyto sankce však neměly přílišný dopad na Srbsko vzhledem k tomu, že již před rokem 1998 došlo k velkým dodávkám zbrojního materiálu z Ruska.⁵³

V létě 1998 došlo k zesílení akcí ze strany UČK, která se nyní těšila větší podpoře ze strany místního albánského obyvatelstva, než tomu bylo doposud.⁵⁴ Podle slov představitelů UČK v té době operovala na 40 % kosovského území⁵⁵ a během krátké doby se také stala dominantní politickou silou mezi kosovskými Albánci na úkor Rugovy a jeho spojenců. V tomto okamžiku došlo také k zapojení srbské armády, která doposud střežila jen hranice. Koordinované útoky spolu se srbskou policií byly úspěšné, neboť se jim mimo jiné podařilo prolomit poslední větší obranné postavení UČK v obci Junik. Podle údajů organizace Human Rights Watch došlo v té době k zabití zhruba tisícovky Albánců, stovky Srbů, vypálení zhruba 500 domů a k uprchnutí zhruba 50 000

---

⁵⁰ Pelikán 2005: 541

⁵¹ Girgle 2009: 98

⁵² Štěpánek 2005: 542

⁵³ Girgle 2009: 99

⁵⁴ Girgle 2009: 99

⁵⁵ Štěpánek 2005: 543

kosovských Albánců do hor a 40 000 do sousedních zemí.⁵⁶ Celkem tedy před bombardováním NATO byl počet uprchlíků kolem 90 000. 9. srpna 1998 předložila tzv. Kontaktní skupina pro bývalou Jugoslávii plán k řešení kosovského problému. Spočíval v obnovení autonomie, kdy by Kosovo mělo vlastní parlament. Jak srbská vláda, tak i Rugova a jeho spolupracovníci, tento návrh odmítli.⁵⁷

8. října 1998 se na londýnském letišti sešli ministři zahraničních věcí Spojených států, Velké Británie, Francie, Německa a Ruska. Na této schůzce ruský ministr zahraničí prohlásil, že v Radě bezpečnosti OSN nebude Rusko schvalovat legitimitu případné akce NATO. I přes tuto skutečnost Spojené státy předložili Miloševičovi ultimativní požadavky, které mj. zahrnovaly výrazné snížení početního stavu jugoslávské armády v Kosovu, souhlas s vysláním mezinárodních pozorovatelů, návrat uprchlíků a další. Srbská vláda se ultimátu podřídila pod pohrůzkou náletů NATO proti Jugoslávii. Na plnění přijatých závazků mělo v Kosovu dohlížet na 2000 pozorovatelů z OBSE. Ti potvrdili, že se z Kosova stáhlo více než 90 % srbských vojáků a policistů, včetně těžké techniky.⁵⁸ Představitelé UČK se podpisu dohod nezúčastnili a nepřijali tedy žádné závazky. Po odchodu srbských jednotek se vrátili jednotky UČK, které zaujaly jejich pozice.⁵⁹

4.2. Druhá fáze

Říjnové dohody především znamenaly potřebný čas k oddechu pro obě strany, promyšlení strategie a přeskupení jednotek. Obě strany také využívaly rozporů mezi NATO a OSN, a nebo mezi přímo mezi jednotlivými aktéry. Kosovští Albánci používali k prosazování svých požadavků promyšlenou propagandu, které se chopila zahraniční média a která se vyznačovala zveličováním srbských zločinů, a nebo jejich vymyšlením.⁶⁰ USA přestaly považovat Slobodana Miloševiče za partnera k jednání a záruku budoucí stability. Následně se rozhodly pro jednostrannou vojenskou operaci v rámci NATO, tedy bez mandátu RB OSN, neboť si byly jisty, že by jej díky vetu Ruska a Číny nedostaly.

Od 6. února probíhala ve francouzském městě Rambouillet jednání, kterého se zúčastnili místo Miloševiče nižší diplomaté, albánskou stranu zastupovala delegace DLK včetně Rugovy a také UČK v čele s Hashimem Thačim. „*Předmětem jednání mělo být stažení srbských vojsk,*

---

⁵⁶ Štěpánek 2005: 543

⁵⁷ Štěpánek 2005: 543

⁵⁸ Štěpánek 2005: 544

⁵⁹ Štěpánek 2005: 544

⁶⁰ Girgle 2009: 104

*odzbrojení UČK, obnovení autonomie a institucí před rokem 1989 a uspořádání referenda po třech letech, v němž by voliči rozhodli o nezávislosti Kosova. Na dodržování těchto podmínek měla dozírat armáda složená z příslušníků členských států o minimální síle 30000 mužů.*⁶¹ Návrh dohody Spojených států předpokládal nejen obsazení Kosova jednotkami NATO, ale i imunita a přístup jednotek NATO na celé území Jugoslávie. Návrh se týkal i přístupu do vzdušného prostoru, teritoriálních vod, přístupu na všechna jugoslávská letiště, cesty a železniční trati.⁶² V této době také vedla UČK kampaň, která si kladla za cíl vyprovokovat Srbsko k ofenzívě v Kosovu a dosáhnout vojenského zásahu NATO.⁶³

Později na návrh amerického diplomata a tvůrce Rambouilletské smlouvy Ch. Hilla byla formulace o uspořádání referenda po třech letech změněna na návrh konání mezinárodní konference o Kosovu, která by měla za cíl konečné vyřešení problému „v souladu s vůlí kosovského lidu, nicméně s ohledem na relevantní autority - Bělehrad“. Bylo tak učiněno z toho důvodu, že ani Spojené státy ani mezinárodní společenství neměly zájem na nezávislosti Kosova.⁶⁴

18. března 1999 došlo k podepsání Rambouilletské dohody Hashimem Thačim, srbská strana podpis odmítla. Dne 23. března 1999 americký velvyslanec R. Holbrook naposledy přesvědčoval Slobodana Miloševiče k podpisu návrhu dohody. Miloševič si však byl vědom skutečnosti, že kdyby smlouvu podepsal, drtivá většina srbské veřejnosti by se s ní nemířila a Miloševič by zřejmě čelil armádnímu puči či jiným snahám o jeho sesazení.⁶⁵ Neúspěchem R. Holbrooka o přesvědčení Slobodana Miloševiče bylo rozhodnuto o útoku na Jugoslávii, který byl prvním útokem po půl století, kdy se NATO rozhodlo k útoku proti suverénnímu státu.

4.3. Třetí fáze

24. března 1999 v 8 hodin ráno začaly letecké údery NATO, známé pod názvem Operace Spojenecká síla, na vojenské a strategické cíle v Kosovu. Oficiálně byla akce označena za „humanitární“ intervenci, která si kladla za cíl zabránit opakování holocaustu v Kosovu a nebyl namířena proti srbskému národu, jen proti jemu politickému vedení.⁶⁶ Počet uprchlíků z Kosova nadále stoupal. Během 78 dnů bombardování dosáhl celkový počet albánských uprchlíků z Kosova

---

⁶¹ Girgle 2009: 105

⁶² Štěpánek 2005: 545

⁶³ Girgle 2009: 105

⁶⁴ Girgle 2009: 106

⁶⁵ Štěpánek 2005: 545

⁶⁶ Štěpánek 2005: 546

863 000 lidí. V samotném Kosovu se v horách a lesích ukrývalo na 590 000 uprchlíků.⁶⁷ Celkově se tedy počet kosovských Albánců, kteří museli opustit své domovy, vyšplhal na 90 %. V první fázi bombardování byly likvidovány vojenské strategické cíle. Ve fázi druhé však byly nálety cíleny i na cíle civilní - mosty, rafinérie, továrny, elektrárny, zásobníky nafty a plynu a některé vládní budovy. Cílem bylo zničit infrastrukturu a působit na morálku obyvatelstva, které by se postavilo Miloševičovi kvůli tomu, že díky útokům nebylo schopno uspokojovat své základní potřeby.

Podle zprávy Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) dosáhl součet uprchlíků v dubnu 1999 na obou stranách čísla 260 000 v Kosovu a dalších 200 000 mimo území Kosova.⁶⁸ 19. května se v Bělehradu sešel Miloševič s ruským premiérem Viktorem Černomyrdinem. Koncem května pak společná komise zemí G7 a Ruska připravila mírový návrh vycházející z Američany navrhované dohody z Rambouillet, ovšem bez části o volném pohybu vojsk NATO a naopak se závazkem, že dočasnou správu Kosova převezmou jednotky OSN. Dohodu schválil srbský parlament 3. června 1999. O 6 dní později NATO oficiálně ukončilo 78 dní trvající nálety podpisem dohod v makedonském Kumanovu. Tento dokument vešel ve známost jako tzv. Military-Technical Agreement a spolu s rezolucí RB OSN č. 1244 ze dne následujícího vytvořil právní základ pro ustavení mezinárodního protektorátu v Kosovu.

5. Poválečná situace

Několik týdnů po skončení bojů začala albánská pomsta vůči srbskému obyvatelstvu v Kosovu, která vyústila ve vyhnání asi 100 000 Srbů z jejich domovů.⁶⁹ Válka v Kosovu si vyžádala na 10 000 mrtvých, většinou albánských civilistů zabitých během první fáze vyhánění. Počet padlých srbských vojáků byl kolem 600, počet padlých bojovníků na straně UČK nebyl znám. Dále bylo zraněno na 800 civilistů a kolem 500 jich zemřelo v důsledku bombardování. Bylo zničeno zhruba 2/3 průmyslu, 70% elektráren, většina informační struktury a část dopravní infrastruktury.⁷⁰

I po podpisu mírové dohody a faktické ztrátě Kosova zůstal Miloševič u moci a Západ nezrušil sankce proti Srbsku. 10. ledna 2000 se velká část opozice shodla na společné strategii proti Miloševičovi, která spočívala v manifestacích a demonstracích na podporu předčasných voleb.

---

⁶⁷ Girgle 2009: 108

⁶⁸ Girgle 2009: 101

⁶⁹ Štěpánek 2005: 548

⁷⁰ Girgle 2009: 112

Miloševićův režim reagoval vzrůstající brutalitou proti svým odpůrcům, což vyústilo v zavraždění několika svých kritiků.⁷¹

Ve snaze předejít dalším demonstracím vyhlásil Milošević na 24. září 2000 předčasné prezidentské volby, s nimiž měly současně proběhnout i volby do místních samospráv. Opozičním prezidentským kandidátem se stal Vojislav Koštunica. Ten pak hned v prvním kole prezidentské volby získal nadpoloviční počet hlasů a byl tím legálně zvolen hlavou Svazové republiky Jugoslávie. Milošević se s výsledkem nehodlal smířit a nařídil opakování voleb. Opozice vyhlásila generální stávkou a v hlavním městě zorganizovala půlmilionovou demonstraci. Milošević, jemuž odmítli poslušnost i nejvyšší velitelé armády, policie i šéf tajné služby, nakonec uznal svou porážku a oznámil, že odchází z aktivní politiky. V Srbsku byla vytvořena prozatímní vláda. V prosincových volbách do srbského parlamentu získala opozice 63% hlasů, což se rovnalo 2/3 všech míst v parlamentu.⁷² Premiérem se stal Zoran Djindjič. Za jeho vlády byla Jugoslávie znovu přijata do OSN a OBSE, většina sankcí ze strany OSN byla zrušena a byla zahájena jednání s Mezinárodním měnovým fondem o poskytnutí pomoci pro ekonomiku. Djindjič nakonec také prosadil Miloševićovo vydání haagskému tribunálu.

5.1. Rezoluce RB OSN č. 1244 a její důsledky

Po ukončení leteckých úderů NATO zůstalo kosovo formálně autonomní oblastí v rámci Srbska, avšak pod dočasnou mezinárodní správou UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo). Tato mise byla schválena Radou bezpečnosti OSN rezolucí č. 1244. Zároveň zde působily jednotky KFOR, které zodpovídaly za bezpečnostní situaci. Účelem mezinárodní správy bylo dohlížet na naplnění přijaté rezoluce č. 1244, tedy dohlížet na zavedení a upevnění principů právního státu v Kosovu, na podporu autonomie a založení kosovské samosprávy, vykonávání základních civilních a administrativních funkcí, podporu obnovy infrastruktury a humanitární a krizové pomoci, dodržování lidských práv a zajištění návratu všech uprchlých osob zpátky do Kosova.⁷³

Roku 2001 UNMIK zavedla tzv. Ústavní rámec. Tento rámec vymezil kompetence mezinárodní správy a rovněž ty, které měly být postupně předávány místním nově vzniklým Provizorním institucím samovlády (PISG). Ústavní rámec také umožnil konání prvních voleb

---

⁷¹ Štěpánek 2005: 550

⁷² Štěpánek 2005: 551

⁷³ KOSOVO: Diplomatické úsilí znovu středem pozornosti. 1999. OSN [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>

do Kosovského shromáždění. Na základě výsledku voleb vznikla koaliční vláda zahrnující jak Demokratickou ligu Kosova, tak obě strany spjaté s UČK - Demokratickou stranu Kosova a Alianci pro budoucnost Kosova.

UNMIK následně vyhlásil politiku „Standards before Status“ (Standards before Status), která vyžadovala od kosovské samosprávy splnění základních kritérií, jakými byly řádné volby, funkční právní řád, respektování práv menšin, svoboda tisku apod. Splnění těchto podmínek bylo klíčové pro zahájení jednání o konečném politickém uspořádání. Současně pokračovalo plynulé předávání správy do rukou PISG. Podle prohlášení tzv. Kontaktní skupina (USA, Velká Británie, Francie, Německo, Itálie a Rusko) ze září 2004 se Kosovo se nemohlo vrátit do stavu před březnem 1999, což fakticky znamenalo, že se Kosovo nemohlo vrátit pod správu Bělehradu.⁷⁴ Tímto krokem byl vyslán signál o konečném řešení statusu Kosova.

5.2. Ahtisaariho plán

Na konci roku 2005 byl generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem jmenován zvláštní vyslanec pro Kosovo, jehož úkolem zbylo jistit, zda by Kosovo, v té době pod správnou mírových sil OSN, mohlo získat nezávislost nebo zůstat provincií Srbska.⁷⁵ Oním vyslancem se stal bývalý finský prezident Martti Ahtisaari. Na začátku roku 2007 Ahtisaari ve Vídni představil svůj plán.⁷⁶ Ten počítal s široce pojatou autonomií, čímž by vlastně Kosovo získalo základní atributy státu - získalo by ústavu, hymnu, vlajku, znak a možnost vstupovat do mezinárodních organizací.⁷⁷

Ačkoli se v textu nikde nehovoří o nezávislosti, Ahtisaari sám prohlásil, že nezávislost je jedinou možností řešení situace v Kosovu s tím, že po určitý čas musí být dozorována mezinárodním společenstvím.⁷⁸

6. Vyhlášení nezávislosti 2008

Dne 17. února 2008 přijal kosovský parlament Deklaraci nezávislosti, v níž prohlásil Kosovo za nezávislý, suverénní, světský, demokratický a multietnický stát. V Deklaraci se

---

⁷⁴ Kosovo: Vnitropolitická charakteristika. 2014. *Businessinfo.cz* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kosovo-vnitropoliticka-charakteristika-18125.html>

⁷⁵ STANOVSKÝ, Michael. Fin Ahtisaari a samostatnost Kosova. In: *Severské listy* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.severskelisty.cz/osobnos/osob0076.htm

⁷⁶ Oficiální název Comprehensive proposal for Kosovo Status Settlement

⁷⁷ ŠTĚRBA, Václav. Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova. In: *Parlament České republiky* [online]. 2007 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=20675

⁷⁸ Warbrick 2008: 678

mj. uvádí, že Kosovo se přihlásilo k principům Ahtisaariho plánu a vítá podporu mezinárodního společenství mimo jiné na základě rezoluce č. 1244 a dále zve zástupce NATO a mise EULEX, aby zde mohly vykonávat své úkoly.⁷⁹ Srbský parlament reagoval na vyhlášení nezávislosti Kosova na svém zasedání 18. února tím způsobem, že jednomyslně prohlásil vyhlášení nezávislosti za neplatné a zároveň vyzval Radu bezpečnosti, aby nezávislost zablokovala.⁸⁰

Mise EULEX (The European Union Rule of Law Mission in Kosovo) byla vyhlášena 9. prosince 2008 k prosazování práva v Kosovu a naplňování cílů rezoluce RB OSN č. 1244. Mise měla za úkol soustředit se na rozvoj demokracie, vytváření udržení stability a na boj proti organizovanému zločinu. V rámci této mise byli na území Kosova vysláni např. policisté, soudci nebo poradci se zkušenostmi ve státní správě. EULEX převzala většinu pravomocí od mise OSN UNMIK.

V červnu 2014 byl do léta 2016 prodloužen mandát mise EULEX, přičemž došlo k dohodě o postupném předávání odpovědnosti v oblasti vlády práva do rukou kosovských relevantních institucí. V červnu 2014 také proběhly v Kosovu parlamentní volby, do kterých se poprvé zapojili rovněž kosovští Srbové žijící na severu Kosova a které mezinárodní společenství označilo za doposud nejdemokratičtější volby v zemi.⁸¹

6.1. Právo na sebeurčení národa versus právo na územní celistvost

V následující kapitole nastíním dvě odlišné teorie, které státy využívají jako argument k uznání či k odmítnutí uznání nezávislosti Kosova.

Právo na sebeurčení národa je právně ukotveno v Chartě OSN, článku 1, odst. 2, kdy cílem Organizace spojených národů je „*rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru*“.⁸²

Princip rovnoprávnosti a sebeurčení národů je dále zmíněn ve článku 55 Charty OSN, který říká: „*Aby se vytvořily poměry stability a blahobytu, jež jsou nutné pro pokojné a přátelské styky mezi národy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, Organizace spojených národů bude podporovat:*

---

⁷⁹ Warbrick 2008: 679

⁸⁰ Srbsko zrušilo nezávislost Kosova. In: *Lidovky.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/srbsko-zrusilo-nezavislost-kosova-d6o-/zpravy-svet.aspx?c=A080219_081656_ln_zahranici_hel

⁸¹ SCHUMAN, Robert. 2014. *GENERAL ELECTIONS IN KOSOVO 8th June 2014: Early elections in Kosovo after the dissolution of Parliament* [online]. [cit. 2015]. Dostupné také z: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/oee/oee-1508-en.pdf>

⁸² Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. In: 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

- a) zvyšování životní úrovně, plnou zaměstnanost a vytváření podmínek pro hospodářský pokrok a rozvoj;
- b) řešení mezinárodních hospodářských, sociálních, zdravotnických a příbuzných problémů, jakož i mezinárodní součinnost v oblasti kultury a výchovy;
- c) obecnou úctu k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství a jejich zachování.⁸³

I přes to, že dva výše uvedené články zmiňují právo národa na sebeurčení, nijak blíže už nespecifikují, komu je toto právo adresováno, co se jím rozumí, jestli existují nějaké výjimky apod. V rezoluci Valného shromáždění OSN č. 1514 z roku 1960 je obsažen čl. 2, který pojednává o zaručení nezávislosti koloniálním zemím a národům: „*Všechny národy mají právo na sebeurčení, kterým svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní rozvoj.*“⁸⁴ V témže roce vydalo Valné shromáždění rezoluci č. 1541, která ve svém 6. principu stanovila způsoby, jakými může nesamosprávné území (Non-Self-Governing Territory) dosáhnout samosprávy v plném měřítku, a to buď proměnou v nezávislý suverénní stát, volným sdružením s nezávislým státem nebo integrací s nezávislým státem.⁸⁵

Princip národa na sebeurčení je garantovaným právem obsaženým v mnoha rezolucích. Problémem však je jeho obecnost a nedostatečná podrobnější specifikace, což může mít za následek různou šířku jeho vyložení. Otázkou tedy stále zůstává, co konkrétně je obsahem tohoto práva, komu je adresováno a jaký je jeho rozsah. Obecně však lze říci, že se jedná o „*právo každého národa svobodně rozhodovat o své nezávislosti a o svém hospodářském, společenském a kulturním rozvoji.*“⁸⁶

Stejně jako lze různě vyložit princip práva národa na sebeurčení, tak lze i různě vyložit pojem národ. Americký a francouzský koncept národa spočíval na principech národa občanského,

---

⁸³ Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. In: 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

⁸⁴ Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples General Assembly Resolution 1514 (XV). In: 1960. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514(XV))

⁸⁵ General Assembly Resolution defining the three options for self-determination General Assembly Resolution 1541 (XV). In: 1960. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541(XV))

⁸⁶ POTOČNÝ, Miroslav. Zásada sebeurčení národů - Miroslav Potočný. In: *Zásada sebeurčení národů - Mezinárodní vztahy* [online]. s. 23-40 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: mv.iir.cz/article/view/564/603

kdežto středoevropské chápání národa bylo etnocentrické.⁸⁷ Obecně však lze říci, že se jedná o společnost lidí se stejnou kulturou, náboženstvím a sociálním smýšlením.

Protichůdným mezinárodněprávním principem oproti právu na sebeurčení národů je princip územní integrity, který říká, že silou nelze měnit státní hranice. Tento princip je mj. obsažen v Helsinském závěrečném aktu, který říká, že „zúčastněné státy budou respektovat princip integrity státního území ostatních zúčastněných států“.⁸⁸ V tomto Helsinském závěrečném aktu je ovšem také princip práva na sebeurčení národů: *„Zúčastněné státy budou respektovat rovná práva národů a jejich právo na sebeurčení, jednajíce vždy v souladu s cíli a zásadami Charty OSN a příslušnými normami mezinárodního práva včetně těch, které se vztahují k územní celistvosti států.*

Na základě principu rovnoprávnosti a práva národů na sebeurčení mají všechny národy vždy právo určovat si v plné svobodě, kdy a jak si přejí, svůj vnitřní i vnější politický statut bez vnějšího vměšování a provádět svůj politický, hospodářský, sociální a kulturní rozvoj podle vlastního uvážení (...)“⁸⁹

Z Helsinského závěrečného aktu lze vyvodit situaci - jestliže stát plně respektuje povinnosti plynoucí z mezinárodního práva, tak mu mezinárodní právo zároveň garantuje územní celistvost a nezasahuje do vztahů mezi jednotlivými národy tvořící stát. Zásada respektování státních hranic však neznamena absolutní zákaz změny hranic, a to zejména v případě, jestliže nedojde k vnitřnímu sebeurčení národa, tedy určitému stupni emancipace národa uvnitř státního celku. Poté se aktivuje právo na sebeurčení národa v podobě odtržení se od původního státního celku. Podle Borgena⁹⁰ je odtržení se od původního státního celku legální v případě, jsou-li dodrženy následující podmínky:

- a) secesionisté jsou národ (v etnografickém smyslu)
- b) stát, ze kterého se chtějí odtrhnout, vážně porušuje jejich lidská práva
- c) nelze účelně využít jiného řešení, které nabízí domácí nebo mezinárodní právo

6.2. Verdikt mezinárodního soudního dvoru v Haagu

---

⁸⁷ Národní identita a nacionalismus. 2011. *Vybrané texty z politické geografie* [online]. Masarykova univerzita Brno [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js11/geo/web/pages/narodni-identita-nacionalismus.html>

⁸⁸ Helsinki Final Act. In: *CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE*. 1975. Dostupné z: <http://www.hri.org/docs/Helsinki75.html#H4.4>

⁸⁹ Helsinki Final Act. In: *CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE*. 1975. Dostupné z: <http://www.hri.org/docs/Helsinki75.html#H4.4>

⁹⁰ BORGAN, Christopher J. Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition. *ASIL* [online]. 2008, Volume 12, Issue 2 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <http://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>

Jelikož se Srbsko nehodlalo smířit s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova, požádalo o přezkoumání legality vyhlášení nezávislosti Kosova mezinárodním soudním dvorem v Haagu. 8. října 2008 schválilo Valné shromáždění OSN tuto srbskou žádost. Soud rozhodl 22. července 2010 o tom, že se jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova na Srbsku neporušilo mezinárodní právo, a to poměrem hlasů 10 ku 4.⁹¹ Srbové však i přes tento verdikt nezávislost Kosova dále odmítají. Jako argument uvádějí, že Kosovo porušilo dohody, které zakládaly na vzájemném dialogu obou stran, což se však jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova nebylo.

Podle soudu nebylo vyhlášení nezávislosti porušením rezoluce RB OSN č. 1244 o dočasné správě Kosova, jelikož rezoluce výslovně nezakázala konečné provedení státoprávního postavení Kosova.^{92 93}

6.3. Míra mezinárodního uznání a členství v mezinárodních organizacích

Reakci mezinárodního společenství na vyhlášení nezávislosti Kosova lze obecně rozdělit do tří skupin: a) uznání bezprostředně po vyhlášení nezávislosti, b) neuznání nezávislosti Kosova, c) váhavé reakce. Během prvních dvou měsíců po vyhlášení kosovské nezávislosti bylo Kosovo uznáno celkem 26 státy, včetně Velké Británie, Německa, Francie, USA, Bulharska, Chorvatska, či Albánie. Mezi hlavní odpůrce uznání nezávislosti Kosova se řadí zejména ty státy, které samy mají problémy s etnickými menšinami snažící se buďto o posílení autonomie či se separatistickými tendencemi. Kromě Srbska se proti vyhlášení nezávislosti postavilo zejména Rusko, Čína, Španělsko, Řecko, Kypr či Slovensko.

V současné době Kosovo uznalo 108 ze 193 členských států OSN, z čehož jej uznalo 23 států EU z 29, 24 členů NATO z 28 a 34 členů z 57 Organizace islámské spolupráce.⁹⁴ Srbská vláda dosud neuznala Kosovo jako suverénní stát, nicméně zahájila s ním normalizaci vztahů podle Bruselské dohody, v níž se mj. jak Srbsko, tak Kosovo zavázaly k tomu, že si vzájemně nebudou podkopávat snahy o integraci do Evropské unie a ani svými kroky nebudou podněcovat ostatní

⁹¹ Haag rozhodl: Kosovo zůstává samostatné. 2010. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/96518-haag-rozhodl-kosovo-zustava-samostatne/>

⁹² Samostatnost Kosova je legální. Rozhodl Mezinárodní soud. 2010. *Rozhlas* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/762255

⁹³ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo. 2010. Dostupné také z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>

⁹⁴ International recognition of Kosovo. *Wikipedia* [online]. 2015 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo#cite_note-1

státy, aby tak činily. Srbská komunita žijící na severu Kosova se podřídí legislativně Kosovského státu a zároveň by měl sever Kosova disponovat speciálními autonomními právy, které na ně přenese kosovská vláda.⁹⁵

Pro Kosovo je velmi důležité získat uznání co největšího počtu států, jelikož právě uznání je znakem vnější suverenity. Vedle této suverenity existuje ještě vnitřní suverenita, která je dána převážně správou a kontrolou svého území s fungující státní správou a občany podléhající této státní správě.

Pro Kosovo je také důležitý vstup do některých mezinárodních organizací, jelikož případné uznání Kosova za člena takovéto organizace je také chápáno jako znak vnější suverenity. Kosovo je členem Mezinárodního měnového fondu (IMF) Kosovo a Světové banky (WB) od 29. června 2009, kdy členství Kosova ve Světové bance výrazným způsobem přispívá k jeho hospodářskému rozvoji.⁹⁶ Členem Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) je od roku 2012. Kosovo se také stalo členem Rady pro regionální spolupráci (RCC), i když pod hlavičkou UNMIK, pod kterou však již odmítá vystupovat. I přesto se mu však daří být zahrnut do některých programů Rady pro regionální spolupráci. Kosovo také podepsalo Středoevropskou dohodu o volném obchodu (CEFTA), dohodu o Společném evropském leteckém prostoru (ECAA), který zajišťuje mj. dodržování leteckých bezpečnostních standardů v signatářských zemích.

7. Komparace vyhlášení nezávislosti

Nyní odpovím na druhou výzkumnou otázku - proč bylo vyhlášení nezávislosti v roce 2008 úspěšné a v roce 1991 nikoli? Domnívám se, že je to zejména z toho důvodu, že v roce 1991 srbské vedení vnímalo Kosovo stále za neoddělitelnou součást Srbska, jako území, o kterém ani nelze přemýšlet jako o samostatném státu, o jejichž občanech lze přemýšlet pouze jako o srbských občanech. Chorvatsko a Slovinsko, státy Rakouska-Uherska, vytvořily po jeho rozpadu 29. října 1918 spolu se Srbským královstvím Stát Slovinců, Chorvatů a Srbů, resp. Království Srbů, Chorvatů a Slovinců od 1. prosince 1918. Postavení jednotlivých států však bylo rovnoprávné - jak už z názvu jejich soustátí vyplývá. Po 2. sv. válce a vzniku federace byl princip rovnoprávnosti zakotven již samotným federativním uspořádáním. Kosovo však nikdy nebylo na stejné úrovni jako Chorvatsko či Slovinsko. Na jejich vyhlášení nezávislosti v roce 1991 lze tedy pohlížet tak, že se

---

⁹⁵ First agreement of principles governing the normalization of relations. In: *rts.rs*. 2013. Dostupné z: <http://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2013/04/20/3224318/Originalni%20tekst%20Predloga%20sporazuma.pdf>

⁹⁶ Kosovo, Zahraničně-politická orientace. 2015. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/politika/zahranicne_politicka_orientace.html

jednalo o ukončení federace a osamostatnění jejich jednotlivých států. Ani území Slovinska, ani Chorvatska a ani Makedonie nepatřilo Srbsku. Kosovo však bylo součástí Srbska, byť od 20. září 1990 pouze jako zvláštní teritoriální útvar Srbska a ne jako jeho autonomní část.

V roce 2008 však již byla situace jiná, Kosovo vnímalo podporu Západu vyjádřenou jak Ahtisaariho plánem, tak rezolucí RB OSN č. 1244, tak i misí UNMIK působící na území Kosova, která, jak už jsem zmínil, měla dohlížet na zavedení a upevnění principů právního státu v Kosovu, na podporu autonomie a založení kosovské samosprávy.

Za počátek kosovské cesty k nezávislosti vnímám důsledky bombardování NATO a podpis tzv. Military-Technical Agreement a spolu se schválením rezoluce RB OSN č. 1244, čímž započalo postupné osamostatňování Kosova v rámci Srbska, jehož výsledkem bylo vyhlášení nezávislosti v roce 2008.

Zásadním rozdílem mezi jednotlivými vyhlášeními nezávislostí je skutečnost, že vyhlášení v roce 1991 bylo snahou o dosažení stejného osamostatnění, jakého dosáhly jednotlivé státy federace bez ohledu na to, že Kosovo nikdy samostatným státem federace nebylo. Vyhlášení v roce 2008 je logickým a dle mého názoru jediným možným vyústěním situace v Kosovu, která tam panovala od ukončení bombardování v roce 1999.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přinést ucelené informace o vývoji situace v Kosovu a na základě získaných poznatků odpovědět na otázky týkající se vyhlášení nezávislosti v roce 1991 a 2008 a obě tyto vyhlášení porovnat. Pro správné pochopení všech souvislostí a zejména situace předcházející vyhlášení obou nezávislostí bylo klíčové zabývat se historickým vývojem vztahu kosovských Srbů a kosovských Albánců v průběhu zejména v problematických 80. letech a v letech následujících.

Ve své bakalářské práci jsem postupoval chronologicky, kdy jsem nejprve popsal historický vývoj do 90. let, na který jsem plynule navázal popisem událostí následujících. Zabýval jsem se také poválečnou situací a jejími důsledky - rezolucí RB OSN č. 1244 a Ahtisaariho plánem. Dále jsem poskytl informace o vyhlášení nezávislosti v roce 2008 a různých teoriích, které využívají různé státy pro zdůvodnění uznání/odmítnutí Kosova za samostatný stát. Na závěr jsem provedl komparaci vyhlášení obou nezávislostí.

Ve 12. století došlo k začlenění Kosova do srbského středověkého státu a po bitvě na Kosově poli v roce 1389 se kosovské území od roku 1459 až do roku 1912 stalo součástí Osmanské říše. V roce 1913 se po sérii Balkánských válek stalo Kosovo součástí Srbského království a jeho následnických států. V roce 1963 došlo k uznání Albánců jako národa a povýšení statutu Kosova na úroveň Vojvodiny a vytvoření tzv. Autonomní oblasti Kosovo a Metohije. Roku 1974 došlo k vytvoření autonomní kosovské vlády, parlamentu a autonomního ústavního soudu.

Situace se začala vyhrcovat po nástupu Slobodana Miloševiče do funkce předsedy Svazu komunistů Srbska. Milošević vsadil na kosovskou otázku a s ní spojenou nacionalistickou vlnou a sám sebe začal prezentovat jako srbského národního vůdce a začal prosazovat srbské národní zájmy na úkor albánských. Tyto skutečnosti vyústily ve schválení dodatků a novel nové srbské ústavy omezující kosovskou autonomii. V důsledku omezení kosovské autonomie vypukly demonstrace albánského obyvatelstva, které se neobešly bez střetů s policií a které se později rozšířily do ostatních kosovských měst.

28. září 1990 došlo srbským k přijetí ústavy, která omezovala poslední zbytky kosovské autonomie a posilovala pravomoci prezidenta na úkor parlamentu. V prosinci 1990 se stal Milošević prezidentem, čímž zároveň došlo ke stále hlasitějšímu ozývání se kosovské opozice - Demokratické ligy Kosova vedené Ibrahimem Rugovou a Kosovské osvobozené armády UČK.

22. září 1991 došlo k vyhlášení nezávislosti Kosova kosovským parlamentem, čemuž předcházela nespokojenost kosovských Albánců se zrušením posledních zbytků kosovské

autonomie novou ústavou z 28. září 1990. Má první výzkumná otázka se týkala skutečnosti, zda-li by došlo k vyhlášení nezávislosti 22. září 1991, kdyby Milošević nezrušil novou ústavou kosovskou autonomii. Jelikož samotnému vyhlášení nezávislosti předcházela schůzka albánských poslanců kosovského parlamentu s cílem prohlásit Kosovo za rovnoprávnou a nezávislou jednotku v rámci příštího uspořádání Jugoslávie a Milošević tento jejich návrh zamítl, tato skutečnost byla důvodem k pozdějšímu vyhlášení nezávislosti. Milošević dal svým krokem jasně najevo, že nemá v úmyslu zachovat či dokonce posílit autonomii Kosova. Domnívám se, že kosovští Albánci v té chvíli pochopili, že jedinou možností emancipace je vyhlášení nezávislosti. Podle mého názoru by k vyhlášení nezávislosti došlo i v případě, kdyby Milošević přijal kosovský návrh na posílení jejich autonomie. Nacionální požadavky ze strany kosovských Albánců by možná byly uspokojeny natolik, že by nezávislost nevyhlásili v roce 1991. Domnívám se ale, že by minimálně začali přemýšlet o vyhlášení nezávislosti poté, co ji vyhlásily ostatní státy bývalé Jugoslávie a nezávislost by nakonec vyhlásili, nejpozději v roce 1992.

V období od konce roku 1997 do března 1999 probíhala Kosovská válka, která si vyžádala letecký úder sil NATO. Důsledkem Kosovské války byl úprk až 500 000 obyvatel do hor či zahraničí a přijetí rezoluce RB OSN č. 1244, díky které se Kosovo dostalo pod dočasnou mezinárodní správu UNMIK a jednotek KFOR zodpovídající za bezpečnostní situaci.

17. února 2008 přijal kosovský parlament Deklaraci nezávislosti, v níž prohlásil Kosovo za nezávislý, suverénní a demokratický stát. 9. prosince 2008 byla vyhlášena mise Evropské unie EULEX, která převzala většinu pravomocí od mise UNMIK a která nadále dohlíží na dodržování naplňování cílů rezoluce RB OSN č. 1244.

V červnu 2014 byl do léta 2016 prodloužen mandát mise EULEX, přičemž došlo k dohodě o postupném předávání odpovědnosti v oblasti vlády práva do rukou kosovských relevantních institucí. V červnu 2014 proběhly v Kosovu parlamentní volby, které mezinárodní společenství označilo za doposud nejdemokratičtější volby v zemi. Poprvé se do nich zapojili rovněž kosovští Srbové žijící na severu Kosova.

V závěru své bakalářské práce jsem se věnoval komparaci obou vyhlášení nezávislostí, čímž jsem si odpověděl na druhou výzkumnou otázku, která se zabývala faktem, proč bylo vyhlášení nezávislosti v roce 2008 úspěšné a v roce 1991 nikoli. Došel jsem k závěru, že v roce 2008 bylo vyhlášení nezávislosti úspěšné z toho důvodu, že celá situace po konci Kosovské války dle mého názoru vedla k osamostatnění Kosova, ať už z důvodu následků Ahtisaariho plánů či rezoluce RB OSN č. 1244, tak i mise UNMIK, která měla dohlížet na zavedení principů právního státu, na podporu autonomie a založení kosovské samosprávy. Domnívám se, že oproti tomu bylo

vyhlášení v roce 1991 jen snahou využít fakt, kdy Miloševićův návrh na novou ústavu zrušil poslední zbytky kosovské autonomie a dále snahou využít situace, kdy ostatní bývalé státy federace vyhlásily nezávislost (v době vyhlášení nezávislosti Kosova, tedy 22. září 1991, byla vyhlášena nezávislost Chorvatskem, Slovinskem a Makedonií). Tyto státy však byly rovnoprávnými státy mezi sebou ve společném federativním svazku, Kosovo však bylo spolu s Vojvodinou autonomní oblastí Socialistické republiky Srbsko (resp. bylo jí před omezením autonomie novou srbskou ústavou z 28. září 1990). Nebylo tedy na stejné úrovni jako ostatní státy federace - Socialistická republika Bosna a Hercegovina, Socialistická republika Chorvatsko, Socialistická republika Makedonie, Socialistická republika Černá Hora s Socialistická republika Slovinsko.

Dle verdiktu mezinárodního soudního dvoru v Haagu z 22. července 2010 bylo jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova na Srbsku legální, neboť tím nebylo porušeno mezinárodní právo a ani tím nebyla porušena rezoluce RB OSN č. 1244 o dočasné správě Kosova.

Summary

The aim of this thesis named Kosovo - on the way to independence was to provide comprehensive informations on the course of event in Kosovo and on the basis of the gained informations find the answer on questions about Kosovo declaration of independence in 1991 and 2008 and compare both of these declarations of independence. For correct understanding all connections, especially the situation before declaration of each independence, is key to occupy myself with the course of relations between Kosovo Albanians and Kosovo Serbs especially in 1980s and in following years.

In my thesis I proceeded chronological, first of all I described historical course of events until 1990s. I also occupied myself with post-war situation and its consequences - United Nations Security Council Resolution 1244 and Ahtisaari Plan. Afterwards I provided informations about Kosovo declaration of independence in 2008 and about theories which are used by various states to justify their opinions about recognition or not refusal of Kosovo independence. In the end I compared both declarations of independence.

In 12 century, Kosovo was a part if the Serbian Empire. After the famous Battle of Kosovo in 1389 Kosovo got under control of Ottoman Empire until 1912. After the First Balkan War in 1913 Kosovo became a part of the Kingdom of Serbia. Afterwards Kosovo became a part of the Kingdom os Serbs, Croats and Slovenians and after the Second World War Kosovo became a part of the Federal People's Republic of Yugoslavia (after the year 1963 as the Autonomous Province of

Kosovo and Metohija). Kosovo Albanians were recognized as the nation and Kosovo status was promoted on the same level as Vojvodina. In 1974 Kosovo gained self-government.

The tensions between Albanian and Serb communities in Kosovo became even more tense in 1980s after the Milošević arrival. He appealed to Serb nationalism to further his career. Then in 1989 the autonomy of Kosovo and the northern province of Vojvodina was drastically taken away by the Serb regime. In protest, Kosovo Albanians started demonstrate.

On 28 September 1990 was ratified new constitution which reduced the Kosovo rights, permitting the government of Serbia to exert direct control over many previously autonomous areas and which meant the end of Kosovo autonomy. In 1990 Milošević became the president and the protests of the Democratic League of Kosovo and Kosovo Liberation Army became louder and louder.

The declaration of Kosovo independence was declared on 22 September 1991. My first research question - if Milošević did not take away the autonomy of Kosovo in 1991, would be the declaration of independence in 1991 declared? In my opinion I do not think that the declaration of independence would be declared because I think that the Kosovo Albanians national requirements would be satisfied. The question is if the Kosovo Albanians declare their independence later, in maybe in 1992, because Croatia, Slovenian, Bosnia and Herzegovina and Macedonia declared their independences between 1991 and 1992. I think that the Kosovo independence would be announced later, maybe in 1992, if the Milošević did not take away the autonomy of Kosovo in 1991.

From the end of 1997 to March 1999 lasted Kosovo war, which claimed NATO bombing. As the consequence of Kosovo war there were around 500 000 refugees. After the declaration of United Nations Security Council Resolution 1244 Kosovo got under United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) and KFOR, which led into the Kosovo Declaration of Independence in 2008. Mission of the European Union EULEX was announced on 9 December 2008, which mandate was extended until the summer 2016. There were parliament elections in 2014, which have been the most democratic elections yet.

In the end of my thesis I compared the both declarations of independence and I answered my second research question - why was the declaration of independence in 2008 successful and in 1991 was not? In my opinion the declaration of independence in 2008 was successful because the all situation after the Kosovo war led to the declaration of independence whether because of the Resolution 1244 or the UNMIK mission which should promote the establishment of substantial autonomy and self-government in Kosovo and facilitate a political process to determine Kosovo's future status. In my opinion in comparison with the declaration of independence in 2008 was the

declaration of independence in 1991 only the effort to use the situation, when Milošević took away the autonomy of Kosovo and at the same time the other states declared their independences, but here is important to realize that the other states which declared their independences were at the same level with Serbia and they were equal, but Kosovo was not. Kosovo was with Vojvodina autonomous part of Serbia (before the declaration of the new Serb constitution on 28 September 1990). So it was the part of Serbia, not equal to Slovenia or Croatia.

According to International Court of Justice's report about declaration of independence of Kosovo the declaration was legal and the international law and UN Security Council Resolution 1244 were not violated.

Použitá literatura a zdroje

Neperiodická

BUCHANAN, Allen E. 2004. *Justice, legitimacy, and self-determination: moral foundations for international law*. New York: Oxford University Press, vii, 507 p. ISBN 01-982-9535-9.

DIZDAREVIĆ, Raif. *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví*. České vyd. 1. Praha: Jan Vašut, 2002, 351 s. ISBN 80-723-6171-6.

DVOŘÁK, Martin. *Kosovo na vlastní kůži*. Studio No-Ban, 2001. ISBN 80-238-6538-2.

GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. Praha: Libri, 2009, 162 s. ISBN 978-807-2774-333.

HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993, 62 s. Panorama dějin, sv. 8. ISBN 80-854-6715-1.

HOROWITZ, Donald L. *Ethnic groups in conflict*. Berkeley: University of California Press, 2000, 697 s. ISBN 0520227069.

IGNATIEFF, Michael. *Virtuální válka*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2001, 180 s. Studie (Themis). ISBN 80-731-2001-1.

KOSTOVICOVA, Denisa. *Kosovo: The politics of identity and space*. New York: Routledge, 2005, 344 s. ISBN 04-153-4806-4.

KRASNER, Stephen D. *Power, the state, and sovereignty: essays on international relations*. London: Routledge, 2009, 312 s. ISBN 9780415774833.

KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012, 134 s. ISBN 9788021061453.

PELIKÁN, Jan. *Dějiny Srbska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 670 s. ISBN 8071066710.

PIRJEVEC, Jože. *Jugoslávie 1918-1992: vznik, vývoj a rozpad Karađorđevičovy a Titovy Jugoslávie*. Vyd. 1. Překlad Jana Špirudová. Praha: Argo, 2000, 537 s. Dějiny Evropy (Argo), sv. 1. ISBN 80-720-3277-1.

PRTINA, Srdjan, Věra STÝSKALÍKOVÁ a Hubert SMEKAL. *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 219 s. ISBN 8021035722.

ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie, Srbsko, Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 471 s. ISBN 80-210-5476-9.

Elektronické zdroje

ABBINK, Klaus a Jordi BRANDTS. 2007. *Political Autonomy and Independence: Theory and Experimental Evidence* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://digital.csic.es/bitstream/10261/1711/1/68907.pdf>

Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo. 2010. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>

ACO - Allied Command Operations | KFOR [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.aco.nato.int/kfor.aspx>

BORGEN, Christopher J. Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition. *ASIL* [online]. 2008, Volume 12, Issue 2 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <http://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>

Counterfactual Theories of Causation. 2001. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/entries/causation-counterfactual/#CouCauDep>

Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples General Assembly Resolution 1514 (XV). In: 1960. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514(XV))

First agreement of principles governing the normalization of relations. In: *rts.rs*. 2013. Dostupné z: <http://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2013/04/20/3224318/Originalni%20tekst%20Predloga%20sporazuma.pdf>

General Assembly Resolution defining the three options for self-determination General Assembly Resolution 1541 (XV). In: 1960. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541(XV))

Haag rozhodl: Kosovo zůstává samostatné. 2010. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/96518-haag-rozhodl-kosovo-zustava-samostatne/>

Helsinki Final Act. In: Conference on Security and Co-operation in Europe. 1975. Dostupné z: <http://www.hri.org/docs/Helsinki75.html#H4.4>

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. In: 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

International recognition of Kosovo. *Wikipedia* [online]. 2015 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo#cite_note-1

KOSOVO: Diplomatické úsilí znovu středem pozornosti. 1999. *OSN* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>

Kosovo: Vnitropolitická charakteristika. 2014. *Businessinfo.cz* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kosovo-vnitropoliticka-charakteristika-18125.html>

Kosovo Declaration of Independence. In: 2010. Dostupné z: <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,128,1635>

Kosovo MPs proclaim independence. [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249034.stm>

Kosovo Souhrnné teritoriální informace [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/kosovo.html>

Kosovo, Zahraničně-politická orientace. 2015. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/politika/zahranicne_politicka_orientace.html

NATO's role in Kosovo. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

Národní identita a nacionalismus. 2011. *Vybrané texty z politické geografie* [online]. Masarykova univerzita Brno [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/pages/narodni-identita-nacionalismus.html>

POTOČNÝ, Miroslav. Zásada sebeurčení národů - Miroslav Potočný. In: *Zásada sebeurčení národů - Mezinárodní vztahy* [online]. s. 23-40 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: mv.iir.cz/article/view/564/603

Právo národa na sebeurčení. 2010. Dostupné z: www.studentsummit.cz/data/1292020279546BGR_GA_pravo_naroda.pdf

PRTINA, Srdjan. Slobodan Milošević: pohled zpět. *Revuepolitika* [online]. 2006 [cit. 2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/470/slobodan-milosevic-pohled-zpet>

REINARES, Fernando. 2005. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. BJØRGO, Tore (ed.). *Root causes of terrorism myths, reality and ways forward: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge, s. 119-131. ISBN 0203337654.

Republic of Kosovo Assembly [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,1>

RESOLUTION 1244 (1999). *UNITED NATIONS* [online]. 1999 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999))

ŘÍCHOVÁ, Blanka. 2015. *Komparativní politologie* [online]. Katedra politologie a mezinárodních vztahů ZČU [cit. 2015]. Dostupné z: old-kap.zcu.cz/index.php?soubor_id=340

Samostatnost Kosova je legální. Rozhodl Mezinárodní soud. 2010. *Rozhlas* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/762255

SCHUMAN, Robert. 2014. *GENERAL ELECTIONS IN KOSOVO 8th June 2014: Early elections in Kosovo after the dissolution of Parliament* [online]. [cit. 2015]. Dostupné také z: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeec/oeec-1508-en.pdf>

Srbsko a Kosovo dosáhly dohody, práce však teprve začíná. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/srbsko-a-kosovo-dosahly-dohody-prace-vsak-teprve-zacina-pj4-/na_analyzy.aspx?c=A130506_100336_na_analyzy_m02

Srbsko zrušilo nezávislost Kosova. In: *Lidovky.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/srbsko-zrusilo-nezavislost-kosova-d6o-/zpravy-svet.aspx?c=A080219_081656_ln_zahranici_hel

STANOVSKÝ, Michael. Fin Ahtisaari a samostatnost Kosova. In: *Severské listy* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.severskelisty.cz/osobnos/osob0076.htm

ŠTĚRBA, Václav. Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova. In: *Parlament České republiky* [online]. 2007 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=20675

The World Factbook [online]. [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) [online]. [cit. 2014-05-20].

Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmik/>

WARBRICK, Colin. I. Kosovo: The Declaration of Independence' International & Comparative

Law Quarterly. [online]. 2008, vol. 57, no. 03, p. 675-690 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: [http://](http://pure-oai.bham.ac.uk/ws/files/17390627/)

pure-oai.bham.ac.uk/ws/files/17390627/

[Warbrick_2008_International_and_Comparative_Law_Quarterly.pdf](#)